

By the time you've decided to share this message, 29,651 m² of fertile soil has been destroyed.

HELP US
SAVE OUR SOILS

Eosta 25 jaar

De aarde gezond maken
via de economie

Hoe kun je de wereldhandel zo organiseren, dat die bijdraagt aan het gezond maken van de aarde – waarbij die aarde als een levend organisme wordt begrepen? Met dit soort vragen in zijn hoofd ging Volkert Engelsman (1957) in 1990 van start met Eosta. Bij de viering van de 25ste verjaardag van het handelsbedrijf stond de campagne Save Our Soils centraal: via sociale media werden 12 miljoen mensen bereikt. *Tekst: Ellen Winkel / Foto's: Eosta*

'De aarde als basis van de wereldeconomie', heette de internationale Demeter Handelsconferentie, die Volkert Engelsman in 1989 organiseerde. Ik kwam dit tegen in een oude Nieuwsbrief van de BD-Vereniging, toen ik dit interview voorbereidde. *The earth as a basis of world economy* is een boek over de ideeën van de Britse industrieel en antroposoof Daniel N Dunlop (1868-1935). Centraal hierin staat de omgang met de aarde als levend organisme en de vraag hoe de anonieme wereldmarkt (die tot roofbouw van de aarde en van mensen leidt) omgevormd kan worden tot een markt, waarin krachten werkzaam zijn die het sociale en natuurlijke leven ondersteunen.

Dus voordat Eosta was opgericht hield je je hier al mee bezig?

Volkert Engelsman: "Je kunt Daniel Dunlop gerust een van de oprichters van Eosta noemen. We bouwen mede voort op zijn vragen en ideeën. Ook Al Gore was voor mij een grote inspiratiebron. In zijn

boek *Earth in the Balance* beschreef hij als een van de eersten dat er geen sprake van een vrije markt kan zijn, zolang we kosten van milieuschade afwentelen op toekomstige generaties in plaats van deze door te berekenen in de prijs."

Hoe ben je in de Demeter handel terechtgekomen?

"Mijn laatste drie schooljaren zat ik op een vrijeschool in Duitsland. Op die leeftijd vraag je je af wat je wilt. Je ontwikkelt idealen. Ik las graag Goethe, Schiller, Steiner en andere grote denkers en dacht na over hoe de nieuwe wereld eruit zou moeten zien. Ik heb nog even overwogen om naar het conservatorium te gaan vanwege mijn liefde voor de cello, maar ik koos toch voor het bedrijfsleven. Daar moest de verandering vandaan komen. Ik ging economie en bedrijfskunde studeren."

"Mijn eerste baan was bij Cargill USA: termijnhandel in 'commodities', zoals granen en suiker. Ik zag veel van de wereld en leerde veel over het ondernemerschap. Tegelijkertijd verdiepte ik me in antroposofie en draaide actief mee in bijvoorbeeld de *Jugend Sektion* in Dornach (de jeugdafdeling van de internationale antroposofische vereniging). Met een internationale groep jongeren bestudeerden we werken van Steiner en ontwikkelden wereldverbeterplannen. Ook organiseerden we allerlei activiteiten, zoals die internationale Demeter Handelsconferenties."

"Ik leefde in twee werelden en voelde me in beide thuis. Maar de mensen uit de ene wereld snaptten weinig van wat ik in die andere wereld deed. In die tijd zat ik ook in het bestuur van de antroposofische vereniging; ik miste er de zeewind. Er is altijd een spanningsveld tussen twee uitersten. Idealen en realiteit. Het spirituele en het

materiele. Economie en ecologie. Hoe sterker de spanning tussen de polen, hoe sterker de kleuren van de regenboog. Kleur ontstaat waar licht en donker elkaar ontmoeten, zei Goethe. Dat is gelijk ook het verhaal van Eosta – *where ecology meets economy* – met in het logo de regenboog."

"Het is makkelijker om te kiezen voor één kleur, één etiket. Wel zo comfortabel. Je voelt je thuis in een groep. Maar ik wilde – en wil – me niet beperken tot een te beperkte groep mensen. Kies je voor Ajax, dan ben je tegen Feijenoord. Eigenlijk is maar één groep relevant ... de hele mensheid."

De hele mensheid?

"Ja, niet kleiner, ook niet groter. Eind jaren 80 veranderde er veel in de wereld: de val van de muur, Mandela kwam vrij, de aandacht voor milieu groeide. Alsof er een frisse wind door de wereld ging. Daniel Dunlop had gezegd: we gaan pas orde in de wereldeconomie krijgen als we de aarde begrijpen als een levend organisme. Dat is tegelijkertijd een appél aan iedere mens om mensheidsrepresentant te worden. Klinkt groot, vast nog een lange weg te gaan, maar zo simpel is het doel. We moeten van deeltjes-denken naar heelheids-denken. In de natuur is het vanzelfsprekend dat het geheel meer is dan de som der delen. Boeren snappen dat. En of je dat wat materie ordent nu levenskracht, het etherische, of chi noemt, maakt me niet uit. In het sociale is het denken in 'het geheel is meer dan de delen' veel moeilijker. Hier ligt voor mij een zingevingsvraag: de gezondheid van de aarde hangt af van hoe we met elkaar de economie inrichten. Toen ik na zes jaar wegging bij Cargill, ben ik gevraagd om directeur van de Demeter Bund te worden, maar het ondernemerschap trok me meer."

Nature and More & de duurzaamheidsbloem

In 2004 heeft Eosta het 'trace & tell merk' Nature and More geïntroduceerd. Op natureandmore.com staan ongeveer 60 interviews met telers. Sommige van deze telerprofielen staan voor één bedrijf, zoals glastuinder Rob van Paassen (code 183). Andere telers, zoals mangoteler Zonga Adama uit Burkina Faso (code 565), vertegenwoordigen een coöperatief van honderden kleine boeren. Eosta neemt groente en fruit rechtstreeks af van meer dan duizend grote en kleine telers.

Bij elk telerprofiel staat een 'duurzaamheidsbloem' die laat zien hoe de teler presteert op sociale aspecten en op het gebied van duurzaamheid. De bloemblaadjes representeren de thema's bodem, water, lucht, energie, planten en dieren. Klik je bijvoorbeeld bij Rob van Paassen op 'water', dan lees je dat hij regenwater opvangt in een reservoir. Klik je op het hart van de duurzaamheidsbloem, dan zie je hoe het bedrijf met mensen omgaat, zoals werknemers en de lokale gemeenschap. Op de website wordt toegelicht: 'Dit hart is verdeeld in drie begrippen die betrekking hebben op drie vlakken van het menselijk bestaan: de geest (persoonlijke ontwikkeling), het hart (intermenselijke relaties) en het lichaam (basisbehoeften).'

Dus hoe vertaalde je dit naar de praktijk, toen je in 1990 met Eosta van start ging?

Volkert tekent drie cirkels op een A4-tje met daarbij 'Verantwoord', 'Samen' en 'Authentiek'. "Onze kernwaarden hebben altijd voorop gestaan. Maatschappelijk 'verantwoord' ondernemen betekent voor ons: gezond, ecologisch en sociaal. Bij 'samen' is het de vraag hoe je integrerende krachten kunt opzoeken in een markt waar – door het denken in deelbelangen – desintegrerende krachten overheersen. De grote uitdaging daarbij is transparantie. Op elk moment moet je bereid zijn om aan alle relevante stakeholders – en dus aan de samenleving – verantwoording af te leggen. 'Authentiek' gaat over het unieke verhaal van iedere mens, de unieke weg van elke teler. Het ultieme doel in de landbouw is tenslotte dat de individualiteit van het landbouwbedrijf zich kan ontwikkelen. Daar helpen wij ook bij: we ondersteunen bedrijven die willen omschakelen naar biologisch en bieden teeltbegeleiding met als uitgangspunt de BD-landbouw-methode."

"Vanuit deze basisgedachten hebben we ons 'trace & tell merk' Nature and More ontwikkeld (zie kader op pag 5). Zo hangt er bijvoorbeeld aan elke ananas een kaartje met daarop een postzegel met een foto van de teler en een code, waarmee je op internet het verhaal achter de ananas kunt opzoeken. De teler staat bij Eosta centraal. Maar ook de 200 ngo's waar we ondertussen mee samenwerken staan bij ons centraal. Zij vormen een denktank, een klankbord, zijn co-creator en dragen daarmee bij aan nieuwe ontwikkelingen. In samenwerking met deze maatschappelijke organisaties is de 'duurzaamheidsbloem' (zie kader) ontwikkeld. Hiermee maken we duurzame ontwikkeling transparant, communiceerbaar én – het allerbelangrijkst – verzilverbaar."

In het hart van de bloem staat 'vrijheid, gelijkheid en solidariteit'; daarin klinkt driegeleding door.

"Deze bloem brengt op een creatieve manier uitgangspunten van antroposofie en BD-landbouw in praktijk, en sluit tegelijkertijd aan bij de duurzaamheidsopvattingen die in de sector heersen. Het helpt om op een driegelede manier naar het sociale en op een viergelede manier naar het natuurlijke organisme te kijken. Als ik driegeleding in praktijk breng, ben ik dan een driegeleeder? Nou nee, als ik mijzelf een driegeleeder noem, dan ben ik opeens heel verschillend van het indianenopperhoofd, dat aanwezig was bij ons congres *Celebrating Life! Celebrating Soils!* (zie ook DP2015-4). Dan begrijpen we elkaar niet meer. Maar als we teruggaan naar ons hart, naar universele waarden, dan voelen we ons verwant. Dan begrijpen we elkaar: we zetten ons samen in voor *Save Our Soils.*"

Wat heb jij met de bodem? Naast de campagne Save Our Soils hebben jullie ook een dochterbedrijf Soil and More.

"Ik zie de bodem als een toegangspoort waar veel bij elkaar komt. Een magische plek waar miljarden micro-organismen op weergalozе wijze geordend samenwerken tussen die twee polen van kosmische en terrestrische krachten. Als een teler in bodemvruchtbaarheid investeert, verhoogt hij de financiële waarde van zijn grond, stimuleert bodemleven, versterkt het waterbergend vermogen, bindt koolstof uit de atmosfeer, versterkt het ziekteverend vermogen van het gewas en maakt zich – niet in de laatste plaats – onafhankelijker van externe leveranciers (kunstmest of bestrijdingsmiddelen)."

"Compost is iets meesterlijks. Je begint met chaos – plantenresten, stinkende afstervende prut – en dan ontstaat er via een proces waar

alle elementen op inwerken iets nieuws dat vitaliteit bevordert. Orde, stabiele humus met eiwitachtige structuren, vol levenskracht. Voor mij is dat is transsubstantiatie. Ik zou elke boer compost gunnen, niet alleen de BD-ers."

"Op een gegeven moment startte in Zuid-Afrika een project van de Wereldbank om de Sunday River schoon te maken. Door kunstmestgebruik door de citrustelers in die rivierdelta spoelden voedingsstoffen uit, zodat de rivier dichtgroeide met gebiedsvreemde vegetatie. Bij deze schoonmaakactie kwamen enorme hoeveelheden organische stof beschikbaar, die als afval werden gezien en verbrand zouden worden. Wij dachten: we gaan dat spul composteren. Het lukte om hier afspraken over te maken."

"We maakten echt goede compost – volgens de

methode van Ehrenfried Pfeiffer, je wilt niet weten hoeveel preparaten je dan nodig hebt – en leverden deze mooie BD-compost aan de gangbare citrustelers in het gebied, als alternatief voor hun kunstmest. In het begin wilden ze nog kunstmest bij strooien. Wij hebben ze niet de biologische methode opgelegd, maar raadden hen wel aan metingen te doen. Na een paar jaar kozen ze er zelf voor om naar biologisch om te schakelen. Wij verkopen nu hun sinaasappels." (Zie ook 'Kijk naar het verschil' op pag 28)

"Omdat het compostproject te groot werd, hebben we 'Soil and More' opgericht, een dochterbedrijf van Eosta. Een vergelijkbaar verhaal volgde in Mexico, waar een meer dichtslibde. De compost ging naar avocado- en lime-telers in de buurt, die nu aan ons leveren. Ondertussen zitten we in vijf werelddelen. In Egypte hebben we een samenwerkingsverband met Sekem. Zij waren al bezig om woestijn met compost geschikt te maken voor BD-landbouw, maar dankzij de

'Compost is iets meesterlijks', vindt Volkert Engelsman. Hier is hij in Zuid-Afrika.

grootschalige compostproductie konden ze wel 20.000 hectare woestijn vruchtbaar maken."

"Wij hebben het als eerste voor elkaar gekregen om *carbon credits* toegewezen te krijgen (verhandelbare CO₂-emissierechten). Eerst werden deze credits alleen aan schone energiebedrijven verstrekt. We hebben hen ervan overtuigd dat het vastleggen van CO₂ in compost ook bijdraagt aan CO₂-reductie, en bovendien aan vruchtbare bodems. Los van alle landbouwvoordelen vormen die *carbon credits* een niet onbelangrijke extra inkomstenbron voor onze telers."

Klinkt als 'de aarde gezond maken via de economie', de uitdaging die je 25 jaar geleden aanging.

"Wat Soil and More bereikt is een voorbeeld van het toepassen van universele inzichten, geboren uit antroposofie. Het laat zien wat een ongelooflijke kracht er van deze ideeën uitgaat als je ze ontdoet van de 'wereldbeschouwelijke saus'. Antroposofie is wat mij betreft geen wereldbeschouwing, maar een methode. Een experimenteermethode van het algemeen menselijke."

"Als kleine 'groente en fruit gooi- en smijtclub' in Waddinxveen-West, hebben wij beperkt invloed, maar dankzij onze vrienden, onze actiepartners, wordt onze boodschap gehoord. Naar aanleiding van *Save Our Soils* stelt Renate Künast vragen in de Bondsdag en TV-kok Sarah Wiener bereikt miljoenen Duitse consumenten. In de VS doet Julia Roberts mee met *'help save our soils'*. Deze zomer, vlak na ons congres *Celebrating Soil! Celebrating Life!*, bereikte onze boodschap 12 miljoen mensen via sociale media." 🌱

Eosta

Transportweg 7, 2742 RH Waddinxveen
0180 635 500
eosta.com, natureandmore.com,
soilandmore.com, saveoursoils.com

Handelsbedrijf in biologische groente en fruit

Specialisatie: producten van het zuidelijk halfrond en Nederlandse kasproducten

Inkoop: bij meer dan duizend biologische en biologisch-dynamische telers in zes continenten

Afzet: supermarkten en natuurvoedingswinkels in heel Europa (en elders in de wereld)

Omzet: 100 miljoen euro (waarvan 1% in Nederland)

Medewerkers: 100

Soil and More (Dochterbedrijf)

Compostproductie in Afrika, Azië, Noord- en Zuid-Amerika en Europa.

Opgericht: in 2007

Productie: 500.000 ton compost per jaar